

4. Грек Л. В. Інтертекстуальність як проблема перекладу (на матеріалі англійських перекладів української постмодерністської прози): Автореф. дис... канд. філол. наук: 11.02.16 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 18 с.
5. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / Т. А. Єщенко. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – С. 182–187
6. Літературознавчий словник – довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія». – 1997. – 752 с.
7. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог, роман / Ю. Кристева ; [пер. с фр. Г.К. Косикова] // Весник Моск. ун-та. – Сер. 9: Філологія. – 1995. – № 1. – С. 97–124.
8. Переломова О. С. Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу : діахронічний аспект : [монографія] / О. С. Переломова. – Суми : Вид-во СумДУ, 2008. – 208 с.
9. Daniela Caselli. Intertextuality in the Fiction and Criticism. – MUP2005. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Intertextuality>.
10. Kristeva Julia. Desire in Language: a Semiotic Approach to Literature and Art. – N.Y. : Columbia University Press, 1980. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Intertextuality>.
11. <http://en.wikipedia.org/wiki/Intertextuality>

УДК УДК 811.11:81'25

Н. А. Мельник, Л. С. Козуб,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті аналізуються основні випадки і способи перекладу англійської ветеринарної лексики. Особлива увага звертається на переклад науково-технічних термінів, які використовуються у сфері ветеринарної медицини.

Ключові слова: термін, ветеринарна медицина, багатоконпонентні терміни, складні терміни, модель.

В статті анализируются основные случаи и способы перевода английской ветеринарной лексики. Особое внимание обращается на перевод научно-технических терминов, используемых в сфере ветеринарной медицины.

Ключевые слова: термин, ветеринарная медицина, многокомпонентные термины, сложные термины, модель.

The article deals with the main cases and ways of translating of English veterinary terms, in particular scientific and technical terms used in the field of veterinary medicine. Studies of scientific and technical translation are very important, especially the translation of terminology, which is related to medicine, as this area is rapidly developing, new terms appear that require adequate translation into Ukrainian. For submitting an adequate translation, a translator must be familiar with the relevant area of science or technology and be aware of special terminology. The analysis revealed that most terms used in the field of veterinary medicine are multicomponent. Analytical phase (i.e. the translation of components of the analyzed terms) plays an important role in rendering the above-mentioned terms from one language into another. It is necessary to correctly identify the components of a complex term, because they can be not only words, but also phrases that make up the complex term. Special attention in the article is paid to suffixes and prefixes of Greek and Latin origin, which often constitute veterinary medicine terms. Most of the analyzed terms consist of the following models: Noun plus Noun, Noun plus Participle II, Adjective plus Participle II plus Noun, Numeral plus Participle II plus Noun. The words which do not have match terms in the language of translation are rendered into another language descriptively. The main task for specialists who try to convey a message of a technical nature is most accurately convey all the properties and parameters that the term characterizes.

Keywords: term, veterinary medicine, multicomponent terms, complex terms, model.

У словниковому складі мови велике місце належить термінологічній лексиці, кількість якої постійно зростає. На сьогодні існує багато дослідницьких робіт, які стосуються перекладу технічної та наукової термінології українською мовою, проте недостатньо розкрито проблему перекладу специфічної термінології, зокрема ветеринарної медицини. Існує необхідність розробити систему правил, які могли б допомогти при перекладі зазначеної термінології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різних аспектів окремих терміносистем присвячено праці багатьох науковців, зокрема: Л. Ю. Зубової, Т. Р. Кияка, В. Н. Комісарова, Я. І. Рецкера, І. В. Арнольд, Д. В. Самойлова та інших. Питання медичної термінології, серед яких визначення способів її творення, аналізували А. В. Боцман, Г. А. Краковецька, Я. Ю. Вакалюк, Л. В. Дубровін, О. Б. Петрова. Становленню специфіки функціонування іншомовних медичних термінів приділяв увагу У. Лабов.

Виклад основного матеріалу. Термін – це слово або усталене словосполучення, що чітко й однозначно позначає наукове чи спеціальне поняття. Термін не називає поняття, як звичайне слово, а, навпаки, поняття приписується терміну, додається до нього. У цій різниці вбачається відома конвенційність терміна, яка полягає в тому, що вчені або фахівці тієї чи іншої галузі домовляються, що розуміти, яке поняття вкладати в той чи інший термін.

Галузеві термінології (тобто сукупність термінів конкретних галузей) називають терміносистемами, або термінологічними системами. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру:

1) логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки – а вони є в кожній науці, – то терміни, які називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

2) мовними зв'язками (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а відповідно їм властиві всі ті зв'язки, які характерні для загальноживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родо-видові та інші) [6, с. 204].

Таким чином, термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціальних назв. Термінологія виконує такі основні функції: позначає наукові поняття і задовільняє потреби спілкування фахівців, за умови, якщо вона є загальноприйнята, унормована, відповідає основним вимогам, що висувуються до термінів.

Термін, за визначенням Б. Н. Головіна, – це слово чи словосполучення, які мають спеціальне значення, формують і виражають професійні поняття про наукові та професійно-технічні об'єкти та відносини між ними [2]. Оволодіння науковими знаннями неможливе без вивчення термінів та їх понять. Термін фіксує знання про спеціальний предмет, явище чи процес наукової сфери або професійної діяльності, розкриваючи його зміст за допомогою дефініцій шляхом виділення необхідних та достатніх ознак поняття.

Усі терміни мають низку характерних ознак, до яких належать: а) системність терміна (зв'язок з іншими термінами даної предметної сфери); б) наявність дефініції (визначення) в більшості термінів; в) моносемічність (однозначність)

терміна в межах однієї предметної галузі, однієї наукової дисципліни або сфери професійної діяльності; г) стилістична нейтральність; д) відсутність експресії, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків [3, с. 104].

На сьогодні налічують понад двадцять тисяч термінологічних стандартів. Особливі стандарти з організації терміно-систем розробляються не лише на державному рівні, яких існує понад шістьсот, але й міжнародному (наприклад, міжнародні досліді в галузі термінології координує Віденський міжнародний центр інформації з термінології – Інфотерм; міжнародні організації з уніфікації термінологічних неологізмів у Варшаві, міжнародні організації зі стандартизації).

Багато термінів утворюється за допомогою суфіксів та префіксів. Найбільш продуктивними в галузі науково-технічної термінології є:

а) суфікси:

-**ium** – латинський суфікс, широко використовується в хімічній термінології: *deuterium* – дейтерій, важкий водень; *curium* – кюрій (хім.);

-**osis** – суфікс, запозичений із грецької мови і живається для утворення іменників, які позначають різні хвороби: *acidosis* – ацидоз (хвороба надмірної кількості кислоти в організмі чи тканині); *silicosis* – сілікоз, хвороба легенів;

-**ize**: *andize* – анодувати; *syntinize* – настроювати;

-**ism**: *synchronism* – синхронізм; *ferromagnetism* – ферромагнетизм;

-**ant** – латинський суфікс: *injurant* – речовина, яка завдає шкоду; *coolant* – охолоджуюча рідина;

б) префікси:

re- – значення «знову»: *reactivation* – регенерація;

de- – надає слову протилежне значення: *derange* – доводити до безладдя; *decolour* – знебарвлювати.

Не можна не погодитися з думкою про те, що головною умовою правильного перекладу галузевих термінів є чітке розуміння того, про що йдеться в тексті, знання явищ дійсності та їх назв. Перекладач повинен бути обізнаний з відповідною сферою науки чи техніки та володіти спеціальною термінологією.

Основні труднощі перекладу термінів полягають у наявності термінів-синонімів, полісемантичних термінів та термінів-неологізмів, що не мають перекладацьких відповідників, омонімічних термінів. Переклад складних термінів складається, за твердженням В. В. Коптілова, з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміну, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміну. Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення. Характер цих відносин й визначає порядок та сам зміст перекладу складного терміну. Синтетичний етап перекладу передбачає вибудування компонентів залежно від зазначених семантичних відносин і отримання остаточного варіанту перекладу складного терміну [4].

Беручи за основу науковий підхід Т. Р. Кияка [3, с. 104] до перекладу багатоконпонентних термінів у фахових текстах ми спробували простежити особливості перекладу англійських ветеринарних термінів, а також науково-технічних термінів, які використовуються у сфері ветеринарної медицини українською мовою.

Складні терміни, побудовані за моделлю N1+N2 (сполучення іменника з іменником), перекладаються переважно наступними способами:

1) складним терміном, де український відповідник N2 виступає у формі родового відмінку постпозитивним означенням до відповідника N1 *accuracy analysis* – аналіз точності, *saddle bearing* – опора балансиру.

2) складним терміном, де відповідником N1 виступає прикметник: *band separator* – стрічковий сепаратор, *cable duct* – кабельний канал.

3) складним терміном, де український відповідник іменника N1, трансформується в прийменниково-іменникове словосполучення: *labor cost* – витрати на робочу силу, *achievement motivation* – зацікавленість в досягненні (мети), *table concentration* – збагачення на концентраційному столі;

4) складним терміном, де N1 трансформується в підрядне означувальне речення: *animal maintenance conditions* – умови, в яких утримуються тварини; *safety standard* – стандарт, який встановлює правила техніки безпеки; *fan draft* – потік, що створюється вентилятором;

5) складним терміном, де N1, трансформується в словосполучення, що містить безпосередній відповідник іменника N2: *table control* – управління рухом столу (верстата), *application study* – дослідження галузі застосування.

Терміни моделі (N+Part. II)+N

Другий компонент (N) означених термінів перекладається українською мовою іменником, а перший компонент (N+Part II) зазвичай перекладається такими способами:

1) підрядним означувальним реченням, де дієприкметник II трансформовано у присудок, а іменник – у додаток: *engine-powered* – такий, що приводиться в рух двигуном.

2) означувальним словосполученням, де англійському дієприкметнику II відповідає український прикметник або дієприкметник: *air-cooled* – охолоджуваний повітрям; *sex-linked* – пов'язаний із статтю;

3) означувальним прийменниково-іменниковим словосполученням: *rod-shaped* – у формі пальця, *torpedo-shaped* – у формі торпеди;

Терміни моделі (Adj.+Part. II)+N

Другий компонент означених термінів перекладається українською мовою іменником, а перший компонент – переважно наступними способами:

1) простим прикметником: *tooth-edged* – зубчатий;

2) складним прикметником: *warm-blooded* – теплокровний, *single-celled* – одноклітинний;

3) означувальним словосполученням, де відповідником англійського дієприкметника II є прикметник або дієприкметник, а англійського прикметника – іменник чи прислівник: *loose-jointed* – слабо пов'язаний, *fine grained* – тонко помелений, *gas-shielded* – захищений від газу;

4) означувальним прийменниково-іменниковим словосполученням: *open-fronted* – з відкритим передом, *yellow-tipped* – з жовтим наконечником;

5) підрядним реченням, де англійський дієприкметник II трансформовано в присудок: *longest-used* – такий, що використовується найдовніше.

Терміни моделі (Num.+Part. II)+N

Другий компонент (іменник) таких термінів перекладається українським іменником, а перший – зазвичай наступними способами:

1) складним прикметником, що складається з основи числівника та прикметника: *one-celled* – одноклітинний, *four-sided* – чотирьохсторонній;

2) означувальним прийменниково-іменниковим словосполученням: *legged locomotion* – ходіння на двох ногах.

При перекладі текстів ветеринарної медицини найчастіше простежуються такі лексичні трансформації, як: конкретизація, генералізація та прийом лексичних додавань. Серед граматичних трансформацій слід виділити: перестановку та заміну пасивного стану активним, членування речення та заміну частин мови тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз англійських термінів ветеринарної медицини свідчить про те, що багато з них утворюються додаванням латинських і грецьких суфіксів і префіксів. Більшість термінів є складними і складаються з кількох основ чи навіть слів. Під час перекладу таких термінів їх структурний аналіз є важливим, оскільки це допомагає зробити їх точний, адекватний переклад чи максимально близько передати значення дефініцій.

Отримані результати можуть сприяти подальшому поглибленому вивченню особливостей перекладу термінів ветеринарної медицини та галузевих термінів в цілому, оскільки на сьогодні медицина і ветеринарія є тими напрямками, які активно розвиваються.

Література:

1. Вакулик І. І. Латинсько-українсько-російсько-англійський словник ветеринарно-медичних термінів / І. І. Вакулик, О. Ю. Балалалева, С. П. Грищенко. – К. : Фітосоціоцентр, 2011. – 680 с.
2. Головин Б. Н. Лингвистические основы и учения о терминах / Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин. – М. : Высшая школа, 1987.
3. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах / Т. Р. Кияк // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2007. – С. 104–108.
4. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2003. – 280 с.
5. Смирнов И. П. Методические рекомендации для переводчиков и редакторов научно-технической литературы ВЦП. – М. : Всесоюзный центр переводов, 1988. – 86 с.
6. Скороходько Е. Ф. Термін як репрезентант комунікативної стратегії побудови наукового тексту / Е. Ф. Скороходько // Мовні і концептуальні картини світу : Зб. наук. праць. – 2002. – С. 204–210.
7. Стоянова І. Ф. Лексико-семантична система англійської травматологічної термінології : автореф. дис. ... к-та філол. наук : 10.02.04 / І. Ф. Стоянова. – Одеса, 2007. – 17 с.
8. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М., 1983. – 320 с.
9. Хацер Г. О. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування / Г. О. Хацер // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки 3. – 2013. – С. 151–154.
10. Melnychuk D. Biochemical dictionary / D. Melnychuk, S. Melnychuk, I. Kalinin. – The educational edition. – Kyiv, 2008. – 58 p.

УДК 811.11-112:81'25

Н. О. Моїсєєва,

Національний Технічний Університет України «КПІ», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОНТАМІНОВАНИХ ЛЕКСЕМ В НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ НОВИНАХ

Статтю присвячено перекладу контамінованих лексем як продукту одного з найпоширеніших способів сучасного німецького словотвору. У дослідженні наводяться та аналізуються прийоми адекватного перекладу контамінантів українською мовою, що зустрічаються у німецьких політичних новинах, із врахуванням їх експресивного та оцінного значень, а також комунікативно-прагматичного завдання.

Ключові слова: контамінант, контамінована лексема, переклад.

Статья посвящена переводу контаминированных лексем как продукта одного из самых распространенных способов современного немецкого словообразования. В исследовании приводятся и анализируются приемы адекватного перевода на украинский язык контаминантов, которые встречаются в немецких политических новостях, с учетом их экспрессивного и оценочного значения, а также коммуникативно-прагматической задачи.

Ключевые слова: контаминант, контаминированная лексема, перевод.

The article is devoted to the translation of contaminated units as a product of the one of the most common ways of modern German word-building. The study presents and analyzes adequate translation techniques of contaminants into Ukrainian, that were found in the German political news with taking into consideration their expressive and evaluative meaning, as well as communicative and pragmatic intention.

Keywords: contaminant, contaminated unit, translation.

Мова постійно перебуває у стані трансформації. При цьому мовні явища, як правило, обумовлені не лише внутрішніми, але й зовнішніми причинами, а саме соціальними та ідеологічними перетвореннями або, інакше кажучи, змінами в житті суспільства. Зміни в мові, їх соціальні причина та наслідки – одна з найцікавіших тем сучасної лінгвістики.

Неперервне зростання інформаційного потоку, що є ознакою сучасності, спонукає людство виробляти спеціальні механізми переробки і компресії інформації. Одним із популярних, але недостатньо досліджених прийомів редукції плану вираження із збереженням плану змісту є контамінація. Контаміновані лексеми, які виникають в мовленні, вживаються перш за все в розмовному та публіцистичному стилях. Такі слова, як правило, мають специфічні оцінні відтінки, котрі надають образності тексту, в якому використовуються.

Існує широке поле діяльності, пов'язаної із пошуком нових способів покращення прийомів перекладу контамінованих лексем, а вивчення процесу відтворення німецьких контамінованих лексем українською мовою на даний момент є одним з важливих питань в сфері перекладу.

Цим питанням займалися такі видатні науковці та дослідники, як Г. Пауль, Г. Веллман, В. Тойберт, І. Барц, В. Фляйшер, Г. Шмід, М. Шульц, М. Баумгарт, Е. Доналіс та ін.

Однак проблема пошуку послідовної методології стосовно перекладу німецьких контамінованих лексем українською мовою з огляду на їх структуру та семантику є недостатньо розробленою і актуальною.